

IHRA - Reflecții privind terminologia pentru compararea Holocaustului

Ediția a II-a, publicată în 2024 de Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului (IHRA).

© 2024, IHRA

Punctele de vedere, opiniile și pozițiile exprimate în această publicație nu reprezintă neapărat punctele de vedere ale statelor membre IHRA.

Toate drepturile rezervate. Conținutul acestei publicații poate fi utilizat în mod liber și copiat în scopuri educaționale și alte scopuri necomerciale, cu condiția ca orice reproducere să fie însoțită de indicarea IHRA ca sursă.

Despre IHRA

Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului este singura organizație interguvernamentală axată exclusiv pe abordarea problemelor legate de Holocaust și genocidul romilor.

Alianța Internațională pentru Memoria Holocaustului (IHRA) reunește guverne și experți pentru a consolida, a dezvolta și a promova la nivel mondial educația, comemorarea și cercetarea Holocaustului și pentru a susține angajamentele asumate în Declarația de la Stockholm din 2000 și Declarația ministerială IHRA din 2020. Rețeaua sa, formată din sute de delegați, face demersuri în sensul viziunii IHRA:

O lume ce își amintește Holocaustul. O lume fără genocid.

Activitatea IHRA consolidează dovezile istorice și promovează politicile și programele internaționale bazate pe istorie care încurajează societățile democratice și incluzive cu o reziliență mai mare pentru prevenirea atrocităților în viitor. IHRA dă liderilor posibilitatea de a fi ambasadori ai schimbării prin construirea unei comunități internaționale, stabilirea și consolidarea angajamentului politic, precum și stabilirea de standarde și dezvoltarea de instrumente.

Urmează un astfel de instrument. Documentul Reflecții IHRA privind terminologia pentru compararea Holocaustului a fost elaborat de membrii Comitetului IHRA pentru Holocaust, Genocid și Crime împotriva Umanității în timpul președințiilor Comitetului deținute de Canada, Statele Unite, Regatul Unit, Franța, Australia și Grecia. Comitetul mulțumește în special lui Clint Curle, Klaus Mueller, Olivia Marks-Woldman, Bruno Boyer, Donna-Lee Frieze și Vassiliki Keramida.

Cuprins

	Introducere	5
1	Noi practici în compararea Holocaustului	6
	<ul style="list-style-type: none">• Compararea Holocaustului este o tendință în creștere• Încurajarea unei abordări prudente a comparării	
2	Noua popularizare a termenilor	8
	<ul style="list-style-type: none">• Popularizarea unor termeni precum „Holocaust” și „genocid” a creat confuzii privind sensul lor• Reflecție privind utilizarea termenilor popularizați• Termeni-cheie	
3	Noi categorii de public	11
	<ul style="list-style-type: none">• Comunicarea relevanței Holocaustului către categorii de public mai tinere și mai ample• Alegerea cuvintelor într-un mod responsabil, în legătură cu categoriile de public	
	Concluzie	12
	<ul style="list-style-type: none">• Reflecția asupra alegerii noastre în materie de terminologie poate încuraja comparații rodnice	
	Resurse și referințe	13
	<ul style="list-style-type: none">• Resurse relevante ale IHRA• Definiții ale genocidului• Definiții ale Holocaustului• Referințe suplimentare selectate	

Introducere

Cuvintele contează.

Când încercăm să comparăm Holocaustul cu alte evenimente în care au fost comise crime de atrocitate în masă (genocid, crime împotriva umanității, crime de război), ne implicăm în abordări comparative. Atunci când ne străduim să facem lumină asupra unor aspecte care se intersectează sau sunt paralele între ele, termenii pe care îi alegem pot transmite respect și aduce claritate, sau pot ofensa și distorsiona. În abordările comparative, ne străduim să nu ascundem nici trăsăturile distincte ale Holocaustului, nici diferitele crime de atrocitate în masă. Putem demonstra că există contraste între evenimente.

Chestiunile în vederea reflecției, care urmează mai jos, pot ajuta factorii de decizie politică, educatorii, muzeele, organizațiile memoriale și jurnaliștii din statele membre IHRA și din afara acesteia să adopte bune practici și să aleagă în mod responsabil terminologia legată de comparațiile dintre Holocaust și alte atrocități în masă.¹

Această resursă nu încurajează și nici nu descurajează abordările comparative. Predarea despre Holocaust se poate face fără a folosi comparații; mulți din acest domeniu procedează astfel cu succes. Această resursă oferă mai degrabă un cadru orientativ celor care utilizează abordări comparative sau răspund la acestea.

Chestiunile sunt organizate în trei categorii: noi practici în compararea Holocaustului; noua popularizare a termenilor; categorii noi de public.²

¹ Această resursă face parte dintr-un set de alte documente IHRA privind compararea Holocaustului, care sunt enumerate la sfârșitul documentului. În respectivele documente IHRA se pot găsi orientări referitoare la termenii-cheie și alte aspecte importante care depășesc sfera de aplicare a acestui document de lucru.

² Documentul Reflecții a fost redactat în original în limba engleză; la alegerea cuvintelor în alte limbi pentru a compara Holocaustul cu diferite crime de atrocitate în masă ar putea fi necesar să se abordeze și alte aspecte specifice ale terminologiei.

Noi practici în compararea Holocaustului

Compararea Holocaustului este o tendință în creștere

Numeroase muzee și centre memoriale ale Holocaustului se angajează acum în activități educative despre diferite cazuri de crime de atrocitate în masă alături de Holocaust, adesea într-o manieră comparativă.³ În plus, în cadrul a numeroase cursuri și programe academice la nivel global predarea despre Holocaust se face nu numai în comparație cu alte evenimente în care au fost comise crime de genocid și crime împotriva umanității, ci și ca un cadru pentru înțelegerea rasismului, xenofobiei și a altor probleme actuale legate de drepturile omului.

A „compara” nu înseamnă „a egaliza”, ci a explora cu atenție diferențele și caracteristicile comune. Comparațiile neglijente distorsionează înțelegerea atât a Holocaustului, cât și a altor cazuri de crime de atrocitate în masă. O abordare prudentă a comparației ajută la reflectarea a ceea ce înțelegem atunci când comparăm mai multe evenimente istorice și contemporane.

O abordare comparativă reflexivă poate ajuta la:

- identificarea și înțelegerea diferențelor dintre evenimente;
- evaluarea atentă a asemănărilor; și
- ghidarea reflecțiilor și discuțiilor.

³ Pentru o privire generală asupra programelor din domeniile educației, comemorării și cercetării folosind abordări comparative ale Holocaustului, genocidului și crimelor împotriva umanității, a se vedea resursa IHRA, A Matter of Comparison, inclusă în lista „Resurse și referințe”.

Încurajarea unei abordări prudente a comparației

Având în vedere aceste noi practici de comparare a Holocaustului, analizați modul în care răspunsurile la următoarele întrebări vă pot ghida în alegerea termenilor:

1 Alegerea termenilor respectă particularitatea istorică a fiecăruia dintre cazurile discutate?

2 Alegerea termenilor respectă particularitatea istorică și caracterul fără precedent al Holocaustului?

- 3** Cuvântul alegere reflectă sensul că, deși există trăsături comune între genocide, fiecare caz de genocid sau de crimă de atrocitate în masă diferă de Holocaust și unul față de celălalt?
- 4** Termeni agregați, precum „alte genocide” sau „alte categorii de victime”, ar putea fi interpretați ca fiind lipsiți de respect în ceea ce privește specificul unei anumite atrocități? Acești termeni creează cumva o ierarhie a categoriilor de victime în care unora li se spune pe nume, iar altele sunt doar subsumate într-un termen abstract?
- 5** Comunitățile supraviețuitoare ce termeni preferă să utilizeze/ar folosi mai degrabă?
- 6** Când se utilizează termenul „comparare”, puteți să clarificați ce intenționați? De exemplu, intenționați să găsiți asemănări și diferențe între Holocaust și alte evenimente? Sau urmăriți să identificați modele comune pentru a combate genocidul în prezent? Sau intenționați să comparați anumite subiecte sau procese (cum ar fi rolul ideologiei, violența în masă, războiul sau problemele legate de gen)? Sau mai există ceva care să vă motiveze intenția?
- 7** Alegerea cuvintelor ascunde în mod neintenționat anumite aspecte ale istoriei și folosește Holocaustul sau diferite crime de atrocitate în masă în scopuri politice contemporane sau le minimalizează cumva?

Noua popularizare a termenilor

Popularizarea unor termeni precum „Holocaust” și „genocid” a creat confuzii privind sensul lor

Utilizarea tot mai frecventă a termenilor „Holocaust” și „genocid” a dus la confuzii privind definițiile lor. Holocaustul a fost persecutarea sistematică și uciderea, organizată de stat, a șase milioane de evrei europeni de către Germania nazistă și de către acei parteneri fasciști și radical naționaliști ai săi, precum și de către alți colaboratori care au participat la aceste crime.⁴ Totuși, uneori termenul „Holocaust” este extins pentru a include și alte grupuri vizate de regimul nazist, ca de exemplu romii și sintii, comuniștii, socialiștii, Martorii lui Iehova, homosexualii, persoanele cu dizabilități, popoarele slave și prizonierii de război sovietici. Alteori, termenul este folosit ca simbol universal al suferinței sau pur și simplu pentru a atrage atenția publicului asupra propriei cauze, ceea ce creează confuzii privind sensul acestui termen și duce la distorsionare.

Termenul „genocid” poate duce la o confuzie similară. Este posibil să existe tensiuni între sensul juridic al termenului, astfel cum este definit în Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, adoptată de ONU, alte definiții științifice ale genocidului și utilizarea populară a termenului ca metaforă pentru doliu pentru a indica cele mai grave forme de vătămare cauzate unui popor de către un grup de făptuitori.⁵ Sensurile normale ale genocidului tind să echivaleze termenul doar cu crima în masă, în timp ce definiția juridică include și alte elemente constitutive, atâta timp cât acestea sunt comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, ca atare.

Unele țări subscriu la sensuri specifice ale termenilor-cheie care nu sunt împărtășite de alte țări. Traducerea termenilor dintr-o limbă în alta poate duce la distorsionări neintenționate.

În unele cazuri, termeni care au apărut odată cu făptuitorul au devenit de uz comun; de exemplu, utilizarea termenului „exterminare” pentru omor sau „lichidare” ori „epurare” pentru îndepărtarea forțată a unui grup de oameni dintr-un loc în altul.

⁴ Sintagma „Germania nazistă și acei parteneri fasciști și radical naționaliști ai săi, precum și [...] alți colaboratori care au participat la aceste crime” se poate folosi în continuare în forma prescurtată, respectiv versiunea „naziștii și colaboratorii lor”.

⁵ A se vedea punctul de reflecție numărul 8 de mai jos, lista de Termeni-cheie din această secțiune, precum și secțiunea „Resurse și referințe” de la sfârșit pentru mai multe informații despre problemele de definiție legate de genocid.

Reflecție privind utilizarea termenilor popularizați

- 1** Există posibilitatea ca alegerea unor termeni să fie polarizantă? Există termeni care duc la interpretări binare da/nu ce fac neclare nuanțele? Este posibil ca termeni diferiți să ajute la cultivarea gândirii critice?
- 2** Cum se corelează definițiile juridice ale unor termeni precum „genocid” sau „crimă împotriva umanității” cu înțelegerea publicului dumneavoastră? Înțelege publicul definițiile juridice ale unor termeni precum „genocid” sau „crime împotriva umanității”?
- 3** Alegerea termenilor pe care ați făcut-o este legată de contextele dumneavoastră naționale și regionale? Există istorii naționale sau regionale specifice care oferă un nivel suplimentar de semnificație termenilor?
- 4** Există termeni legați de atrocități din trecut care au dobândit o semnificație contemporană și/sau politizată?
- 5** Există o descriere simplistă a Holocaustului sau a unei crime de atrocitate în masă, de exemplu ca un conflict sau război civil?
- 6** Dacă traduceți unii termeni într-o altă limbă, există vreo modificare a sensului sau a tonului? Ar trebui să consultați un expert în traducere?
- 7** Când vorbim despre victimele Holocaustului sau ale unor crime de atrocitate în masă, le considerăm ca persoane individuale, nu ca victime fără nume (reamintind tipologia făptuitorului)?
- 8** Ați considerat definițiile termenilor „Holocaust” și „genocid” ca fiind termeni-cheie? ⁶

⁶ A se vedea „Definițiile genocidului” și „Definițiile Holocaustului” de mai jos. Termenul „holocaust” este un cuvânt grecesc, care apare în texte din secolul al V-lea î.Hr., cu sensul inițial de „sacrificiu ars tot/ars total”. De atunci, se folosește în Grecia pentru a descrie cazuri de distrugere totală la scară mică sau mare. Termenul „Holocaust” scris cu majusculă se folosește ca referire la tentativa de anihilare a poporului evreu de către naziști și colaboratorii lor înaintea și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Termeni-cheie

Definiții ale genocidului

Țineți seama de următoarea definiție atunci când folosiți „genocid” ca termen-cheie.

Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, definiția juridică a genocidului

[Citiți definiția](#)

O explicație a definiției juridice a genocidului

[Aflați mai multe](#)

Definiții ale Holocaustului

Țineți seama de următoarele definiții atunci când folosiți „Holocaustul” ca termen-cheie.

Imperial War Museum

[Aflați mai multe](#)

United States Holocaust Memorial Museum

[Aflați mai multe](#)

Yad Vashem

[Aflați mai multe](#)

Noi categorii de public

Comunicarea relevanței Holocaustului către categorii de public mai tinere și mai ample

În prezent, organizațiile noastre se adresează unor noi categorii de public cu diferite niveluri de cunoștințe. Tinerii ar putea vedea Holocaustul ca pe un eveniment îndepărtat și ar putea ști mai puțin decât generațiile anterioare. Dar este oare conexiunea emoțională mai slabă? Mărturia supraviețuitorilor Holocaustului este o modalitate eficientă de a conecta tinerii cu Holocaustul, dar, cu trecerea anilor, sunt mai puțini supraviețuitorii care pot să împărtășească studenților poveștile lor în mod direct.

Este posibil ca publicul dumneavoastră să aibă puține cunoștințe de istorie a Europei. Este posibil ca unele categorii de public să aibă o legătură mai strânsă cu alte crime de atrocitate în masă și, în unele cazuri, să fi suferit ori să fi fost martore la atrocități în țările lor de origine. Ar putea fi necesară explicarea relevanței Holocaustului.

Diferite comunități din întreaga lume continuă să se confrunte cu istoriile și moștenirile crimelor de atrocitate în masă și/sau caută noi abordări pentru a preveni apariția atrocităților. Aceste categorii de public globale sunt interesate de modul în care, educația, cercetarea și comemorarea Holocaustului pot sta la baza activității lor. Punctul de plecare pentru aceste categorii de public este propria lor narațiune despre crimele de atrocitate în masă.

Alegerea cuvintelor într-un mod responsabil, în legătură cu categoriile de public

Care sunt categoriile de public specifice în cazul dumneavoastră? S-ar putea să aveți mai multe în același timp. Gândiți-vă la fiecare categorie de public în special, având în vedere cunoștințele lor respective despre Holocaust sau diferite crime de atrocitate în masă. Întrebările utile care pot fi adresate includ:

- 1 Diferitele categorii de public vor înțelege un termen în moduri diferite?**
- 2 Ce cunoștințe de bază despre Holocaust, Al Doilea Război Mondial, istoria Europei sau istoria evreilor sunt presupuse în alegerea termenilor pe care ați făcut-o?**
- 3 Publicul dumneavoastră cunoaște istoria antisemitismului? Cum a fost exprimat antisemitismul în regiunea dumneavoastră?**

- 4** În ce măsură alegerea termenilor și categoriilor pe care ați făcut-o reflectă presupunerile occidentale?
- 5** Care sunt punctele de plecare ale categoriilor dumneavoastră de public în legătură cu Holocaustul? De exemplu, punctul de plecare îl constituie combaterea antisemitismului? Modul cum este înțeles Al Doilea Război Mondial? Prevenirea genocidului în prezent? Care sunt termenii potriviți pentru a face trimitere la aceste puncte de plecare?
- 6** Ce se știe despre crimele de atrocitate în masă la nivel local în regiunea dumneavoastră? Există crime de atrocitate în masă care au o relevanță deosebită?

Concluzie

Reflecția asupra alegerii noastre în materie de terminologie poate încuraja comparații rodnice

Domeniul global al comemorării Holocaustului și atrocităților în masă, al cercetării și educației referitoare la acestea este în evoluție, deschizând calea unor noi abordări pentru compararea cazurilor de genocid, unor noi perspective și întrebări, precum și unor noi categorii de public. Utilizarea unor termeni necorespunzători poate avea ca efect distorsionarea atât a Holocaustului, cât și a crimei de atrocitate în masă cu care se compară Holocaustul. Alături de Holocaust, fiecare crimă de atrocitate în masă are caracteristici particulare care merită respect și înțelegere. Alegerile reflexive și respectuoase în materie de terminologie favorizează un dialog public util cu privire la Holocaust și alte crime de atrocitate în masă în societățile noastre aflate în schimbare.

Resurse și referințe

Resurse relevante ale IHRA

The Holocaust and Other Genocides (2010) [Holocaustul și alte genocide]

Constituind o introducere, pentru educatori, cu privire la ideea de a corela Holocaustul cu alte atrocități, această resursă stabilește un raționament judicios pentru o abordare comparativă, identifică pericolele de evitat, explorează termeni-cheie, analizează actualele eforturi de prevenire și pedepsire a crimelor împotriva umanității și oferă linkuri web către resurse pentru studii suplimentare.

[Descărcare PDF](#)

History Never Repeats, but Sometimes it Rhymes: Comparing the Holocaust to Different Atrocities (2016) [Istoria nu se repetă niciodată, dar rimează uneori: compararea Holocaustului cu diferite atrocități]

O explorare concisă a modului în care am putea proceda la analize comparative între Holocaust și alte atrocități, cum ar fi crimele împotriva umanității și crimele de război, într-o manieră care poate contribui la comemorarea Holocaustului, precum și la educație și activitate științifică în legătură cu Holocaustul.

[Descărcare PDF](#)

A Matter of Comparison: The Holocaust, Genocides and Crimes Against Humanity; An Analysis and Overview of Comparative Literature and Programs (2021) [O chestiune de comparat: Holocaustul, genocidele și crimele împotriva umanității; o analiză și o privire generală asupra literaturii și programelor comparative]

O trecere în revistă a programelor referitoare la Holocaust, genocid și crime împotriva umanității în domeniile educației, comemorării și cercetării. Această privire generală include universități și instituții guvernamentale și neguvernamentale atât din statele membre IHRA, cât și din state care nu fac parte din IHRA.

[Descărcare PDF](#)

IHRA working definitions [Definiții de lucru ale IHRA]

Instrumente educative practice importante care contribuie la o mai mare conștientizare a aspectelor-cheie legate de Holocaust și genocidul romilor, ca de exemplu negarea și distorsionarea Holocaustului, antisemitismul și atitudinile antirome/discriminarea împotriva romilor. Definițiile de lucru contribuie la facilitarea și ghidarea activității în cadrul IHRA.

[Citiți definițiile de lucru](#)

Recognizing and Countering Holocaust Distortion: Recommendations for Policy and Decision Makers (2021) [Recunoașterea și combaterea distorsionării Holocaustului: Recomandări pentru politicieni și factori de decizie]

Fiind primul ghid cuprinzător privind combaterea distorsionării Holocaustului, aceste Recomandări oferă un plan de acțiune clar pentru politicieni și factori de decizie.

[Descărcare PDF](#)

Understanding Holocaust Distortion: Contexts, Influences, and Examples (2021) [Înțelegerea distorsionării Holocaustului: contexte, influențe și exemple]

Această publicație examinează în amănunt un subiect complex pentru a vă ajuta să identificați mai bine incidentele de distorsionare și negare.

[Descărcare PDF](#)

Recommendations for Teaching and Learning about the Holocaust [Recomandări pentru predarea și învățarea despre Holocaust]

Creată cu tehnici bazate pe fapte și judicioase din punct de vedere educativ în esența sa, această resursă ajută dezvoltatorii de programe școlare și educatorii să predea istoria complexă și nuanțată a Holocaustului.

[Descărcare PDF](#)

Definiții ale genocidului

Țineți seama de următoarea definiție atunci când folosiți „genocid” ca termen-cheie.

Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, definiția juridică a genocidului

[Citiți definiția](#)

O explicație a definiției juridice a genocidului

[Aflați mai multe](#)

Definiții ale Holocaustului

Țineți seama de următoarele definiții atunci când folosiți „Holocaustul” ca termen- cheie.

Imperial War Museum

[Aflați mai multe](#)

United States Holocaust Memorial Museum

[Aflați mai multe](#)

Yad Vashem

[Aflați mai multe](#)

Referințe suplimentare selectate

- Atkins, G. Pope. 2019. *Is the Holocaust Unique? Perspectives on Comparative Genocide* [Este Holocaustul unic? Perspective asupra genocidului comparativ]. Ediția a II-a. Routledge.
- Bloxham, D. 2008. „Organized Mass Murder: Structure, Participation, and Motivation in Comparative Perspective” [Crimă în masă organizată: structură, participare și motivație în perspectivă comparativă]. *Holocaust and Genocide Studies*. Vol. 22, nr. 2. Toamna: 203-245.
- Lemkin, Raphael. 1946. „Genocide” [Genocid]. *American Scholar*. Vol. 15, nr. 2: 227-230.
<http://www.preventgenocide.org/lemkin/americanscholar1946.htm>
- Masurovsky, M. 2020. „A Comparative Look at Nazi Plundered Art, Looted Antiquities, and Stolen Indigenous Objects.” [O privire comparativă asupra obiectelor de artă prădate de naziști, a antichităților furate ca pradă de război și a obiectelor indigene furate]. *North Carolina Journal of International Law*. Vol. 45, nr. 2. Primăvară: 497-526.
- Millet, K. 2020. *The Victims of Slavery, Colonization and the Holocaust: A Comparative History of Persecution* [Victimele sclaviei, colonizării și Holocaustului: o istorie comparativă a persecuției]. Londra și New York: Bloomsbury Academic.
- Salzburg Global Seminar [Seminarul Global de la Salzburg]. 2014. „Holocaust Education and Genocide Prevention: Sharing Experiences Across Borders” [Educația privind Holocaustul și prevenirea genocidului: partajarea peste granițe a experiențelor]. Raport de sesiune 535. https://www.salzburgglobal.org/fileadmin/user_upload/Documents/2010-2019/2014/535/SalzburgGlobal_Report_535_lo-res.pdf
- White, J. Newman, L. Melvin, G. Manderson, L. & Simpson, K. 2018. „Contextualizing Post-traumatic Stress Disorder Within Culturally Diverse Groups: Comparison of Holocaust Survivors and Sudanese Refugees” [Contextualizarea tulburării de stres post-traumatic în cadrul grupurilor diverse din punct de vedere cultural: comparație între supraviețuitorii Holocaustului și refugiații sudanezi]. *International Journal of Culture and Mental Health*. Vol. 11, nr. 3: 321-331.